

R. SZÉKELY JULIANNA

Régi, szép kelepccék

Kónya Imre MDF-frakcióvezető a napokban, egy interjú keretében úgy nyilatkozott, hogy mielőbb végig kellene gondolni a parlamenti televíziós közvetítések ügyét is. „Megfontolandónak tartanám — mondotta —, ha a választások előtt, az esélyegyenlőség érdekében nem közvetítené a televízió a parlamenti üléseket, illetve csak összefoglalókat adna a legfontosabb eseményekről.”

Ügyes — mondhatnám gúnyolódva, ha lenne kedvem még ez ügyben gúnyolódni. De hát egy cseppet sincs. Egyrészt megtanultam, hogy Kónya Imre javaslatait illik komolyan venni, akár belső terjesztésű pártdolgozat, akár közfogyasztású nyilatkozat formájában törnek felszínre, mert e javaslatok előbb-utóbb a valóság részeivé válnak. Másrészt el kell ismernem, hogy felvetése teljesen logikus. Ha én 1993 tavaszán, ne adj' isten, Kónya Imre lennék, valószínűleg magam is éppen így nyilatkoznék. Végére, nem azért nyertem meg harcostársaimmal a médiumcsatát, nem azért formáljuk naponta kínnal-keservvel a rádió és televízió új, kormánybarát arcukat, hogy aztán hetente egyenesben ömöljön a publikumra az ellenzék mindenféle véleménye, programja, ellenvetése — a szövetségesekéről már nem is beszélve.

Kónya Imre azt mondja csak, amit szerepe és stratégiája diktál. Kár ezen háborogni.

Más kérdés, hogy az ellenzék és szimpatizánsai mit tehetnek ebben a helyzetben. Ha még egyáltalán tehetnek valamit.

Nemcsak a parlamenti közvetítésekre gondolok persze, hanem mindenféle vélemény és gondolat szabad közvetítésére. De legfőképpen magukra a közvetítőkre. Újságírókra és szerkesztőkre, akiket nem nyakaztak le, nem is kergettek el, akik most ott állnak tévében, rádióban, régi-új egzisztenciális és erkölcsi dilemmákban. Menni vagy maradni? Ellenállni vagy alkut kötni? S vajon mekkora lehet az az alku, hogy még ne legyen belőle behódolás.

Ez nem a rádiósok, tévések dilemmája. Ez az ország jelentős részének dilemmája, csak még nem ennyire élesen és észrevehetően. Tucat-szám történnek manapság ideológiai, politikai várfoglalások színházakban, kórházakban, minisztériumokban, kutatóintézetekben és így tovább. Állampolgárok ezrei találják szemben magukat hasonló kérdésekkel. Hasonlókkal, de nem ugyanazokkal. Mert a névtelen állampolgár azért rendszerint azt mondhatja: teszem a dolgomat, művelem a szakmámat, a többibe meg — ideológiába, politikába — csakúgy, mint eddig, nem kívánok belefolyani. Am mit mondhat az, akinek a szakmája épp erről szól: ideológiáról és politikáról? Aki arra tette föl az életét, hogy a többi állampolgárnak is segít eligazodni az élet dilemmáiban és megoldási technikáiban?

Eörsi István tegnap a Magyar Narancs című lapban cikket közölt Tűnődés az értelmiség némely erkölcsi dilemmájának ciklikus természetéről, továbbá egy szerény javaslat címmel. A vérfagyasztó humorú, kiváló írás is elsősorban a rádió és a televízió szétzüllesztésével foglalkozik. A stratégiákkal és taktikákkal, melyekkel most az intézmények alkalmazottai utóvédharcukat folytatják, ki sodródva, ki az ár ellen úszva, vagy éppenséggel már kiszállva, a partról figyelve kollégái méltatlan vergődését. **Eörsi** diagnózisa hajszálpontos. Sőt maga is ajánl egy meglehetősen bonyolult technikát, amellyel esetleg el lehetne érni, hogy „a közerkölcssekre kényes emberek az egyénileg alkalmazott önvédelem helyett közös fellépésre szánják el magukat...” Hozzáteszi továbbá, hogy „ismét megmutatkozik, milyen katasztrófális következményekkel jár, hogy az értelmiségnek, akárcsak a Kádár-korszakban, most sincsenek hatékony érdekvédelmi szervezetei”.

Tökéletesen egyet is értenék vele, ha történetesen pár nappal korábban nem olvastam volna a Mozgó Világban egy interjút Mihancsik Zsófiával. Egy élvonalbeli rádióssal, akire egyébként **Eörsi** is hivatkozik. Aki úgy döntött, hogy fölmond és elhallgat egyelőre, mert „vereséget szenvedett”. Nem a kormánytól vagy Csúcs Lászlótól, hanem saját kollégáitól, akik szerinte igenis megőrizhették volna arcukat és függetlenségüket, a rádió színvonalát. Föltéve, hogy nemcsak hirdetik, hanem maguk is elhiszik, sőt gyakorolják a demokrácia játéklehetőségeit.

Mihancsik azt mondja el kristálytiszán, példákkal illusztrálva, amit régóta sejtettem. Hogy ugyanis az értelmiség — és persze nemcsak az értelmiség — újkeletű dilemmái korántsem olyan megoldhatatlanok és kilátástalanok, mint hisszük. A rádióban például lett volna egy pillanat, pontosan felismerhető, amikor a szakma elitje jó eséllyel és minimális kockázattal szállhatott volna szembe a bekebelezési törekvésekkel. Nem kellett volna mást tenniük, csak együtt és következetesen nem együttműködniük a rájuk telepített vezetővel és néhány kiszolgálójával. Fölmutatni egy magatartást, amely vonzó és követhető. „Lényegében minden vita e körül forgott abban az időben — meséli Mihancsik. — Hogy szabad-e a még létező demokrácia feltételei között ilyen könnyen feladni a szabadságunkat...” „A szabad választás adott meg nekünk, de ehhez más típusú gondolkodásra, önbizalomra, a másik iránti bizalomra és közös cselekvésre lett volna szükség. És mielőtt a hajlandóság egyáltalán megszületett volna a helyzetelemzésre, már beléptek a régi reflexek, az egyéni alkuk szinte azonnal megkezdődtek...”

Ilyen körülmények között — mint **Eörsi** írja — rádiós és televíziós körökben újraélednek a Kádár-korszak jellegzetes erkölcsi dilemmái. Ezen viszont aligha segíthetnek immár utóvédharcok, érdekvédelmi szervezetek. A helyzet pillanatnyilag reménytelen, ám alapjában cseppet sem rossz. A demokrácia a diktatúrával ellentétben nem lebetonozott állapot. Folytonos harcok, alkut, változások sora. Benne élni, a technikát használni jóval fárasztóbb, ám megtanulható. Társadalmi méretekben persze és hosszabb távon. Mert egyelőre odáig sikerült magukat — magunkat — eljuttatnunk, hogy például, míg Mihancsik Zsófia a partvonalon kívülről kiabálja napnál világosabb igazságait, addig Kónya Imre csak csendes fölénnyel mosolyog. És egy szép nap, ha nem is önszántukból, de búcsút mondanak a képernyőknek a tárgyilagos tájékozódás talán utolsó forrásai, a parlamenti közvetítések is.